

Διαλεκτικός υλισμός και τέχνη.

Νεο-Καντιανισμός και όχι μαρξισμός οι θέσεις του ΚΚΕ για την τέχνη!

Ηταν Απρίλης του 1983, όταν η ΚΕ του ΚΚΕ με κάλεσε από τη Ρόδο όπου βρισκόμουν σαν πρόεδρος του εκεί Μουσικού Συλλόγου, για να λάβω μέρος Διαλεκτικός υλισμός και τέχνη.

Νεο-Καντιανισμός και όχι μαρξισμός οι θέσεις του ΚΚΕ για την τέχνη!

Ηταν Απρίλης του 1983, όταν η ΚΕ του ΚΚΕ με κάλεσε από τη Ρόδο όπου βρισκόμουν σαν πρόεδρος του εκεί Μουσικού Συλλόγου, για να λάβω μέρος σε ένα συμπόσιο στον Περισσό, με θέμα "Τέχνη και Ιδεολογία". Μου έκαναν γνωστό ότι το Κόμμα έχει ανανεωμένες απόψεις για τους καλλιτέχνες και τις σχέσεις της Τέχνης με τον Μαρξισμό. Είχα τις αμφιβολίες μου που αποδείχτηκαν σωστές όταν από την έναρξη του Συμποσίου οι εισηγητές μίλησαν με φανατισμό υπέρ του "σοσιαλιστικού ρεαλισμού", ενώ κήρυξαν για μία ακόμη φορά έναν αλύπητο πόλεμο σε κάθε αντίθετη άποψη και το "φορμαλισμό"! Ένας από τους κυριότερους εισηγητές, ο εκπρόσωπος του νεοζντανοφισμού στην Ελλάδα, ο "θεωρητικός" Γιώργος Μανιάτης. Όχι μόνο ανανεωμένες δεν ήταν οι απόψεις του ΚΚΕ για την Τέχνη αλλά αντίθετα ήταν εντελώς εχθρικές στον Μαρξισμό και τη φιλοσοφία του, το Διαλεκτικό Υλισμό. Την περίοδο εκείνη είχαν γίνει 4 διαγραφές από τους διανοούμενους του κόμματος και η Κ.Ε διέλυσε την Κ.Ο. των επιστημόνων.

Αξιζει να σημειώσουμε ότι την ίδια ακριβώς περίοδο στην ΕΣΣΔ, ο υπεύθυνος σε θέματα ιδεολογίας, Τσερνιένκο, είχε κάνει τις ανάλογες συστάσεις και στους σοβιετικούς διανοούμενους και καλλιτέχνες, στους ποιητές, που "αρέσκονται σε θέματα από την πατριαρχική Ρωσία" και στους νεότεριστές κινηματογραφιστές, όπως ήταν τότε ο Αντρέι Ταρκόφσκι, τον ποιητή του "Σολάρις". Αυτό το Συμπόσιο μου επιβεβαίωσε την άποψη που ήδη είχα σχηματίσει από καιρό πως η γραφειοκρατία της ΕΣΣΔ φοβόταν ότι η ελεύθερη καλλιτεχνική έκφραση, αντλώντας δύναμη από τις ρίζες της στις σοσιαλιστικές σχέσεις παραγωγής που εγκαθιδρύθηκαν με τη Ρώσικη Επανάσταση και που ποτέ δεν ανατράπηκαν, μπορούσαν να γίνουν φορέας αμφισβήτησης του πολιτικού της μονοπώλιου στην εξουσία. Κάτι ανάλογο συνέβαινε και στην Ελλάδα. Κάθε αντίθετη άποψη ήταν... αντιμαρξιστική! Στην βδομαδιατική εφημερίδα που τότε είμουν εκδότης, τη "ΦΩΝΗ της ΔΕΥΤΕΡΑΣ" άρχισα μια πολεμική στις απόψεις που διατυπώθηκαν σ' αυτό το Συμπόσιο, αλλά και ενάντια σε άρθρα του Γιώργου Μανιάτη που γράφονταν την περίοδο εκείνη στο "Ριζοσπάστη" και χαρακτήριζαν "τροτσκιστική" την άποψη που κι εγώ υποστήριζα μέσα από τις στήλες της εφημερίδας μου. Το ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ δημοσιεύει σήμερα περίληψη από κείμενα γύρω από την πολεμική που είχα ξεκινήσει ενάντια στις αντιμαρξιστικές θέσεις του ΚΚΕ για την Τέχνη υποστηρίζοντας ότι "Προλεταριακή κουλτούρα", μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα είναι αδύνατο να υπάρξει. Μονάχα συντρίβοντας το αστικό κράτος, καταλαμβάνοντας την εξουσία και καταργώντας την καπιταλιστική ιδιοκτησία, η εργατική τάξη, ανοίγει το δρόμο στο να κατακτήσει και να αναπτύξει τους θησαυρούς του ανθρώπινου πολιτισμού. Αυτός ο δρόμος - έγραφα - είναι ταυτόσημος με το δρόμο της αυτοεξαφάνισής της σαν τάξη, της

εξαφάνισης των τάξεων και του κράτους, που μπορούν να ολοκληρωθούν μόνο με την νίκη της παγκόσμιας επανάστασης. (Το άρθρο αυτό είναι του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΗΧΟΥ και έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον).

<http://anatolikos.com>

Ο σ. Γιώργος Μανιάτης με τις θέσεις του στο Συμπόσιο με θέμα "Τέχνη και Ιδεολογία" απέδειξε στα μέλη και τα στελέχη του Κόμματος πώς όχι μόνο αγνοεί αλλά και απορρίπτει τον διαλεκτικό υλισμό, και την επέκτασή του στη σφαίρα των κοινωνικών φαινομένων, τον ιστορικό υλισμό. Στην εισήγησή του ο σ. Μανιάτης, που διαφημίστηκε σαν "καρπός της δημιουργικής θεωρητικής δουλειάς" της Ιδεολογικής Επιτροπής της ΚΕ του ΚΚΕ, στηρίζει την πολεμική του ενάντια στον "φορμαλισμό" σε φόρμες και φόρμουλες δανεισμένες από την ορολογία του διαλεκτικού υλισμού αλλά κενές απο το αληθινό τους περιεχόμενο. Αυτό που εγώ μπόρεσα να διακρίνω είναι ένας άκρατος ιδεαλισμός που διαπνέει κάθε του λέξη. Μνημείο ιδεαλιστικής θέσης η παρακάτω τοποθέτησή του στην περισπούδαστη ομιλία του στο Συμπόσιο. Λέει, λοιπόν ο σ. Μανιάτης: "Περιεχόμενο και μορφή αντανάκλωνται στη συνείδηση από την αντικειμενική πραγματικότητα, όχι με μηχανιστικό υλιστικό τρόπο, αλλά σύμφωνα με τη διαλεκτικούλιστική έννοια της αντανάκλασης. Η αντανάκλαση της αντικειμενικής πραγματικότητας στη συνείδηση είναι προϋπόθεση για την πρακτική δραστηριότητα του ανθρώπου στο μετασχηματισμό της πραγματικότητας"!

Εδώ βλέπουμε όλο το σύστημα αντιλήψεων που κυριαρχεί στο στρατόπεδο των θεωρητικών των μετά τον Λένιν θεωρητικών της ΕΣΣΔ που αναγορεύουν σε "διαλεκτικό υλισμό" και σε "διαδεκτικούλιστική έννοια της αντανάκλασης" την ίδια την απόρριψη του διαλεκτικού υλισμού και μάλιστα απο τη σκοπιά του ιδεαλισμού. Εμείς από το Μαρξ και τον μαρξισμό δεν μάθαμε πώς η νοητική αντανάκλαση του εξωτερικού κόσμου στη συνείδηση του ανθρώπου γίνεται η προϋπόθεση της πράξης του. Για το Μαρξισμό, αντίθετα, η κοινωνική πράξη είναι η ιστορική προϋπόθεση και η βάση της σκέψης του, που αντανάκλα τον εξωτερικό κόσμο. Η πράξη προϋπάρχει και καθορίζει την ανάπτυξη της συνείδησης. Η διαλεκτική υλιστική θεωρία της γνώσης έχει αφετηρία της το αποδειγμένο απο όλη την ιστορική ανάπτυξη των επιστημών και της φιλοσοφίας γεγονός, ότι το Είναι καθορίζει την Συνείδηση.

Όπως διδάσκει ο μαρξισμός πηγή της αντανάκλασης είναι ο εξωτερικός υλικός κόσμος που υπάρχει ανεξάρτητα απο το αν αντανάκλαται ή όχι σε ανθρώπινα όντα. Η αντανάκλαση του στον ανθρώπινο εγκέφαλο, είναι μια υψηλή αναπτυγμένη μορφή αντανάκλασης της ύλης μέσα στον εαυτό της, μέσα σε ύλη που έχει φτάσει σ' ένα ορισμένο και πολύπλοκο επίπεδο εξέλιξης και οργάνωσης. Η αντανάκλαση, στις διάφορες μορφές της, είναι καθολική ιδιότητα της ύλης, που βασίζεται στην καθολική αλληλοσύνδεση και αλληλεπίδραση των υλικών προτσές, και που επιτρέπει να αναπαράγονται τα χαρακτηριστικά ενός υλικού φαινομένου πάνω ή μέσα σ' ένα άλλο, μέσα απο την αλληλεπίδραση που αυτή φέρνει. Η ιστορική εξέλιξη της Φύσης συγκέντρωσε όλες τις απαραίτητες υλικές - βιολογικές προϋποθέσεις ώστε οι μακρινοί πρόγονοι του ανθρώπινου είδους να αναπτύξουν την ικανότητα της νοητικής αντανάκλασης του εξωτερικού κόσμου και "η Φύση να αποκτήσει συνείδηση του εαυτού της", (Φρ. Ενγκελε: "Διαλεκτική της Φύσης"). Η μετάβαση όμως απο το ζώο στον άνθρωπο απαιτήσε ένα ποιοτικό άλμα, απο την απλή βιολογική προσαρμογή στο περιβάλλον μια κοινωνική-παραγωγική προσαρμογή. Όταν φτιάχτηκε το πρώτο εργαλείο και χρησιμοποιήθηκε σαν μέσο παραγωγής απο την κοινότητα των πρωτόγονων ανθρώπων, δεν ικανοποιήθηκαν μόνο οι άμεσες ανάγκες που γέννησε το περιβάλλον. Δημιουργήθηκαν, σ. Μανιάτη, και νέες ανάγκες, που το περιβάλλον απο μόνο του δεν θα είχε δημιουργήσει, σπρώχνοντας στην τελειοποίηση του εργαλείου - και στην ιστορική

εξέλιξη του οργανωμένου σε κοινωνία ανθρώπου. Εκατομμύρια φορές, για μια γιγάντια χρονική περίοδο, επαναλήφθηκαν οι πράξεις της ανθρώπινης κοινωνικής δραστηριότητας, πριν ανάψει η πρώτη σπίθα ανθρώπινης συνείδησης, πριν αποτυπωθεί η λογική της πρακτικής δράσης σε λογική της σκέψης. Ο Λένιν έλεγε: "Πριν αντιληφτούμε, αναπνέουμε..."...

Ο σ. Μανιάτης μας είπε πώς παραδέχεται την σχετικά ανεξάρτητη ζωή και αυτοτέλεια του εποικοδομήματος. Μας δήλωσε ότι παραδέχεται πώς σε τελευταία ανάλυση η υλική βάση είναι καθοριστική. Η εντύπωση όμως που αποκόμησαν είναι πώς ο σύντροφος δεν βλέπει πουθενά τη σχέση βάσης και εποικοδομήματος, οικονομικής δομής και τέχνης σαν διαλεκτική σχέση, σε μια ενότητα αντιθέτων. Δεν αρκεί σύντροφε να δεχτείς ότι και το εποικοδόμημα επιδρά στη βάση ή ότι αντανακλά τις αντιφάσεις της. Πρέπει να δεις και τις δικές του αντιφάσεις, που πηγάζουν από τις αντιφάσεις της βάσης αλλά δεν είναι και οι ίδιες. Προπαντός, πρέπει να δεις την αντίφαση ανάμεσα στη βάση και στο εποικοδόμημα. Μια αντίφαση που δεν τα αποκόβει - όπως κάνεις εσύ - αλλά τα συνδέει.

Ο Μαρξ βλέπει την αντίφαση ανάμεσα στη βάση και το εποικοδόμημα, ανάμεσα στην ανάπτυξη της τέχνης και στην ανάπτυξη της κοινωνίας, γράφοντας τα εξής στην εισαγωγή στην "Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας": "Σ' ότι αφορά την τέχνη, ξέρουμε ότι ορισμένες εποχές καλλιτεχνικής άνθησης δεν συμπίπτουν καθόλου με την γενική ανάπτυξη της κοινωνίας κι ούτε με την ανάπτυξη της υλικής βάσης που είναι ο σκελετός της οργάνωσής της". Και σε άλλο σημείο, στις ίδιες σημειώσεις του αναφέρει: "6. Η άνιση ανάπτυξη της υλικής παραγωγής και, π.χ., της τέχνης. Η έννοια της προόδου συνολικά δεν πρέπει να κατανοείται με τη συνηθισμένη αφηρημένη της μορφή. Σύγχρονη τέχνη κλπ."

Ο σ. Γιώργος Μανιάτης δυστυχώς επιμένει να μη βλέπει την αντίφαση ανάμεσα στο εποικοδόμημα και τη βάση. Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Δεν μπορεί να δει ούτε την αντίφαση ανάμεσα στη μορφή και το περιεχόμενο. Αυτό φαίνεται ολοκάθαρα στην εισήγησή του ενάντια στο φορμαλισμό. Ας δούμε τι γράφει: "Σύμφωνα με το διαλεκτικό υλισμό το περιεχόμενο και η μορφή αποτελούν μια οργανική ενότητα. Είναι δύο αδιαχώριστες όψεις ενός φαινομένου και δεν μπορεί να επομονωθεί η μια από την άλλη. Το περιεχόμενο συνιστά την ουσία ενός φαινομένου και η μορφή την έκφραση της εσωτερικής τους δομής (δεν θα πρέπει να θεωρηθεί η μορφή σαν επιφανειακή απεικόνιση του περιεχομένου). Για το διαλεκτικό υλισμό, η διαλεκτική ενότητα μορφής περιεχομένου δεν αποτελεί ταυτότητα - σ' αυτή την περίπτωση δεν θα είχαμε διαλεκτική σχέση, αλλά μεταφυσική ταύτιση. Η μορφή και το περιεχόμενο είναι στοιχεία μιας ενότητας, που επιδρούν το ένα στο άλλο και ταυτόχρονα διατηρούν τη σχετική τους ανεξαρτησία. Καθοριστικότερο σε τελευταία ανάλυση σ' αυτή τη σχέση είναι το περιεχόμενο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι μπορεί να απολυτοποιηθεί μηχανιστικά σαν μοναδικός και κατ' εξοχήν πόλος της σχέσης...". Ο σ. Μανιάτης είναι φανερό ότι βρίσκεται σε σύγχυση! Μπερδεύει και ταυτίζει διαφορετικές επιστημονικές έννοιες και κατηγορίες. Ερχεται σε αντίθεση ακόμα και με το εγχειρίδιο της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ για τα "Θεμέλια της Μαρξιστικής-Λενινιστικής Φιλοσοφίας"!!! Ας του θυμίσω τη γράφει το φιλοσοφικό αυτό εγχειρίδιο και πώς ορίζει τις κατηγορίες του περιεχομένου και της ουσίας: